

ZÁŽITKY SRPNOVÉ OKUPACE

Tomáš Hradílek (*1945)

Na prvního máje v roce 1987 se Tomáš Hradílek s přítelem Rudolfem Berezou rozhodl k nezvyklé akci. Zatímco tisíce lidí v celém Československu vyšly povinně do průvodu s transparenty velebící komunistickou vládu nebo přátelství se Sovětským Svazem, oni dva rozvinuli v Olomouci transparent jiný. „Charta 77 vybízí k občanské kuráži“, stálo na něm. Vydrželi půl hodiny a pak se na ně vrhli tajní policisté. I to bylo na tehdejší poměry docela dlouho, StB měla všechno pod palcem. Oba byli zadrženi a čekala je vyšetřovací vazba. Nakonec měli štěstí a vyvázli s pokutou. *„Krátce předtím přišel Václav Havel se zajímavou tezí, že někdy stačí malá kulička sněhu, a je z toho lavina [...]. Že stačí impuls, a věci se pak dají do pohybu. Tak my jsme si řekli, že zkusíme těm sněhovým kuličkám pomoci. Udělat něco, aby to oslovilo lidi,“* popisuje Hradílek, co předcházelo pozoruhodné akci s transparentem.

Tomáš Hradílek se v listopadu 1989 stal jedním ze zakladatelů Občanského fóra v Olomouci a ještě v roce 1989 se dostal do Federálního shromáždění. Krátce poté působil jako ministr vnitra. Ale na začátku všeho byla zkušenost se sovětskou okupací v srpnu 1968, jež ho ovlivnila na celý zbytek života. *„Nejtěžší v životě pro mne byl vstup vojsk v roce 1968. To mne zásadně ovlivnilo v dalším konání.“*

Tomáš Hradílek se narodil v roce 1945 v Lipníku nad Bečvou. Vystudoval vysokou školu zemědělskou v Brně, a když byl potom na vojně jako absolvent, zažil okupaci Československa vojsky socialistických států pod sovětským vedením. *„Měl jsem službu u dozorčího a ještě předtím, než se rozšířila zpráva o okupaci, byl předvolán šéf jednotky. Ten se spojil s ministerstvem obrany a dostal pokyn zajistit podmínky pro přistávání letadel. My jsme totiž měli na starosti zabezpečení letišť. Pak začala invaze [...]. A pak jsem sledoval, jak jel nákladník s ruskými vojáky a oni viděli viset z domu černý prapor. A tak začali střílet ostrými. Ostrými na ten dům. Já to tehdy prožíval intenzivně.“*

V té době už byl členem komunistické strany. *„Nijak toho nelituji, byl jsem na straně reformního křídla. A ve straně jsem se stavěl tvrdě k srpnu 68.“* Pak však už začínala normalizace, a než Hradílek stihl požádat o zrušení členství v komunistické straně, komunisté ho sami vyloučili.

Normalizace ale trvala příliš dlouho... V roce 1976 už on i manželka měli poměrů plné zuby. Všechno bylo přísně kontrolované, kontrolovala se i účast u voleb. *„Tehdy v roce*

1976 jsme si řekli dost, na šaškárnu voleb nepřistoupíme a řekli jsme si, že k volbám nepůjdeme. A udělali jsme to jako jediní z domu a z širokého okolí. Oni za námi přišli s volební urnou, my je vypoklonkovali a to vyvolalo pozornost v celém městě. Takže když později přišla Charta, už logicky vyplynulo, že jsme se k ní připojili. To byl start toho všeho.“

O Chartě se Hradílek dozvěděl z rádia. Z vysílání Hlasu Ameriky. Rozhodl se, že ji podepíše. Jel do Prahy se seznamem signatářů. Zkusil to napřed u profesora Jiřího Hájka, ale zjistil, že ho hlídají, tak se vydal za Františkem Krieglem, kde Chartu podepsal. Pak o tom napsal do redakce místních novin Nové Přerovsko. Ale zprávu samozřejmě neotiskli.

Při veškerém svém jednání měl podporu manželky, která stála za ním. *„Strach jsme měli o děti. Proto moje žena nepodepsala Chartu, jinak by se mohlo stát, že nám je vezmou a dají do dětského domova.“*

Ale nakonec jim kvůli dětem tajní policisté nevyhrožovali, jak se to stalo jiným odpůrcům režimu. Ovšem sankcím se nevyhnuli. Tomáš Hradílek přišel o zaměstnání v JZD a začal pracovat jako dělník na pile. Nakonec tam vydržel třináct let. Do bytu mu StB nainstalovala odposlechy. A když se blížilo desáté výročí existence Charty, začal připravovat konkrétní akce – spoluformuloval dokument Slovo ke spoluobčanům. Na Vasila Biřaka podal trestní oznámení pro velezradu. Tehdy spolupracoval s přítelem Rudolfem Berezou. Gustáva Husáka vyzvali otevřeným dopisem k abdikaci. *„Já se víc podílel na tomto dokumentu. Rudova představa byla jít na Prvního máje s transparentem. On chtěl přivítat glasnost.“* Tedy svobodu slova, o které se mluvilo v rámci přestavby, kterou prosazoval sovětský vůdce Michail Gorbačov. Hradílek ale považoval za vhodnější text o tom, že Charta 77 vybízí k občanské kuráži. A transparent s tímto textem na prvního máje opravdu vzbudil pozornost. Dodnes se zachovala fotografie, která se stala už součástí moderních dějin. Ale dopis Husákovi podle něj pomohl jinak. Hradílek se domnívá, že režim nechtěl, aby se o dopise příliš mluvilo, a tak on i jeho přítel unikli procesu a věznění. Ale každopádně v té době už tlak trochu polevil a do pádu komunismu chyběly dva roky.

„Nikdy jsem nelitoval ničeho. Ani toho vstupu do KSČ; bylo to v takové době, že jsem neměl zakrvavené prsty. Je jakousi mou přirozenou vlastností, že nejsem lhostejný k tomu, co se kolem mne děje.“ Tento postoj přivedl Hradílek v roce 2017 k dalšímu veřejnému vystoupení. Držel hladovku proti opětovné kandidatuře Miloše Zemana na prezidenta České republiky. Na přání rodiny nakonec od akce upustil. *„V případě Miloše Zemana se domnívám, že platí moudro: ryba smrdí od hlavy. Tak jsem považoval za nejlepší, aby Zeman v druhém období prezidentem nebyl. Ale o konec hladovky se zasadily děti. A všechna moje vnoučata. Známi také, ale rodina byla rozhodující.“*

Autor textu Luděk Navara